№ 161 ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 30

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կօպէկ. Թիֆլիսում զրկում են խմբագրատան մէջ. Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Tiflis, Rédaction „Mschak". Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից). Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով. Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ. Տելեֆոն № 253.

ՈՒՐԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 30 № 161

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւրիմացութիւնների դէմ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ: Խօլերայի դէմ. Նամակ Ախալքալաքից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ատրպատականի թեմի առաջնորդի ընտրութեան առիթով։

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԴԷՄ

Չը նայելով այն հանգամանքին, որ Պարսկաստանի երկու թեմերը շատ հին թեմեր են, այնու ամենայնիւ նրանք ամենից ուշ են ստանում վարչական կազմակերպութիւն։ Թիւրքահայերը վաղուց մշակել են թէ ընտրական և թէ առհասարակ վարչական գործերի համար մանրամասն հրահանգներ, որոնցով և ղեկավարվում են իրանց գործառնութիւնների ժամանակ։

Պարսկահայերը արդէն փորձել են մի անգամ առաջնորդական ընտրութիւն կատարել և մշակել են ներքին վարչական գործավարութեան մի ծրագիր, որ ժամանակաւորապէս գործադրութեան թոյլտուութիւն է ստացել Վեհափառ Կաթողիկոսի կողմից։ Այժմ պարսկահայերի առաջ նորից դրված է առաջնորդական ընտրութեան հարց, որի դրական լուծումից յետոյ պէտք է սկսվի և նոր վարչական կազմակերպութեան գործունէութիւնը։

Ամերիկայի հայերն էլ, այն օրից, երբ նրանց թիւը մեծացաւ, պահանջ զգացին թէ առանձին հոգևոր հովիւ ունենալու և թէ կանոնաւոր կազմակերպութեամբ իրանց գործերը վարելու։ Այդ հայերի թիւը ճիշդ կերպով յայտնի չէ, հաշւում են, որ մօտ 20,000-ի հասնում։ Դա մի թիւ է, որ արդէն պատկառելի է։ Եւ հասկանալի է թէ ինչու ամերիկական հայերը մեծ պատրաստակամութեամբ ընդառաջ գնացին այն առաջարկին, որ նպատակ ունէր տալ հայ համայնքին որոշ կազմակերպութիւն։ Մի յատուկ կենտրոնական յանձնաժողով Սարաճեան եպիսկոպոսի նախագահութեամբ մշակել է կանոնադրութիւն, որով պէտք է տեղական հայ համայնքները ընտրեն իրանցից պատգամաւորներ, որպէս զի այդ պատգամաւորները, ժողովվելով մի տեղ, վերջնականապէս խմբագրեն կենտրոնական մարմնի գործունէութեան կանոնագիրը։

Ամեն մի կանոնադրութեան մէջ ամենից վտանգաւոր դեր են կատարում այն յօդուածները, որոնք պարզ կերպով չեն որոշում յարաբերութիւնների խնդիրները։ Անորոշութիւնը պատճառ է դառնում չափազանցրած պահանջների և ուրեմն ընդհարումների շահագրգռված կողմերի մէջ։ Այդ պատճառով այն տեղերում, ուր նոր կանոնադրութիւններ են մշակվում, հայ համայնքները պէտք է ջանք գործ դնեն կարելիին չափ քիչ թողնել մութ տեղեր այդ կանոնադրութիւնների մէջ, որպէս զի ապագայում ազատ մնան ապարդիւն և չլսուող թիւրիմացութիւններից ու ընդհարումներից։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացված Եգիպտոսի Ալէքսանդրիա քաղաքում հրատարակվող «Ազատ Բեմ» շաբաթաթերթի մի քանի համարները ցոյց են տալիս, թէ որքան իրաբանցումն է առաջացրել Ալէքսանդրիայի հայ գաղութի և մամուլի մէջ դօկտոր Կ. Փաշայեանի «Մշակի» մէջ տպված «Թռուցիկ տպաւորութիւններ» յօդուածը։

Դօկտոր Փաշայեան կամեցել էր մի ընդհանուր գաղափար տալ եգիպտական հայ գաղութի ազգային և գաղթական գործերի վիճակի մասին։ Նա, այդ դէպքում, կատարել է քննադատի պաշտօն և ամեն մի քննադատութիւն, որ բղխում է անձնական ներքին համոզմունքից և փաստերի, իրողութիւնների ուսումնասիրութիւնից, հանրային շահերի տեսակէտից միայն օգտակար կարող է լինել։ Կարող է քննադատը սխալվել, նոյն իսկ սխալ տեղեկութիւններ ստացած լինել. այդ դէպքում մնում է միայն սառնասրտութեամբ ցոյց տալ սխալները և փաստերի առարկութեամբ աշխատել համոզել քննադատին և ընթերցողին, որ նա, քննադատը, սխալ եզրակացութիւններ է անում։ Այդպիսի բանակռւից, մտքերի այդպիսի փոխանակութիւնից կը բղխէր միայն ճշմարտութիւնը. «կարծիքների ընդհարումներից յայտնվում է ճշմարտութիւնը», ինչպէս ասում են ֆրանսիացիները։

Սակայն ինչ ենք տեսնում. «Ազատ Բեմ» թերթը սաստիկ զայրացել է Փաշայեանի քննադատութիւնից և փոխանակ հերքելու փաստերով նրա գրածները, բաւականանում է հայհոյել նրան, ծաղրել նրա խօսքերը, անուանել նրան «կեղծաւոր շարլատան» և այլն, մի խօսքով գիմել այնպիսի վարմունքի, որ մի ազնիւ և շիտակ օրգան չը պէտք է թոյլ տար իրան։

Առհասարակ, արտասահմանի հայ մամուլը շատ քիչ լուրջ օրգաններ ունի։ Եւ եթէ դօկտոր Փաշայեան կամենար ցոյց տալ մեզ, թէ այդ օրգաններից շատերը որքան «հոսոսական և թեթեւօլիկ» են, բաւական էր մատնացոյց անել հէնց «Ազատ Բեմի» այն համարների վրա, ուր տպված է նրա դէմ յօդուածը և մանաւանդ «Ուշ Մնացած» ոտանաւորը, մի խայտառակ պասկվիլ, որը իր յարգը ճանաչող ոչ մի թերթ չէր կարող զետեղել։

Ցաւալի է, որ եգիպտական հայ գաղութի առաջնորդ լինելու և հասարակական կարծիքը ղեկավարելու յաւակնութիւն ունեն այնպիսի անձինք, որոնք դեռ պէտք է սովորեն, թէ ինչ է մամուլի, խօսքի մաքրութիւն, թէ ինչպէս պէտք է մօտենալ այդ սրբութեան։

Փոխանակ պասկվիլական ոտանաւորներ տպելու, փոխանակ ի չարը գործ դնելու մամուլի ազատութիւնը, որ տալիս է եգիպտական օրէնքը, «Ազատ Բեմ» և միւս հայ թերթերի խմբագրութիւնները աւելի օգտակար գործ կատարած կը լինէին, ծանօթացնելով մեզ Եգիպտոսի հայ բազմաթիւ գաղթականութեան ժամանակակից վիճակի հետ, ուսումնասիրելու նրա կարիքները, պահանջները։

—

Խօսելով եգիպտահայերի մասին, պէտք է արձանագրենք և մի դէպք, որ այս տարի մայիսի 27-ին տեղի է ունեցել Ալէքսանդրիայում։ Արտասահմանի լրագիրները հաղորդում են, որ այդ օրը քաղաքում տեղի է ունեցել Եգիպտոսի հռչակաւոր պետական գործիչ հանգուցեալ Նուբար փաշայի արձանի հանդիսաւոր բացումը։ Այդ հանդէսին ներկայ են եղել Եգիպտոսի մինիստր-նախագահը, մինիստրները, բրիտանական կառավարութեան ներկայացուցիչ լօրդ Կրոմըր, Ֆրանսիայի դիպլօմատիկան գործակալը, հայոց առաջնորդը, յունաց պատրիարքի, կաթոլիկ կղերի ներկայացուցիչները, հրէաների րաբունապետը և հայ ու եւրոպական գաղութների նշանաւոր անձինք։ Արտասանվել են բազմաթիւ ճառեր, որոնց պատասխանել է Նուբար փաշայի որդի Պօղոս փաշան։

Այդ առիթով, արտասահմանի մի քանի հայ թերթեր, յայտնելով, որ Նուբար փաշան իր մահից յետոյ թողել է ահագին հարստութիւն, յիշեցնում են նրա որդուն, թէ հարկաւոր է մի կենդանի կոթող կանգնեցնել իր հռչակաւոր հօր յիշատակին, ինչպէս նա խոստացել է զանազան առիթներով։

Եգիպտական հայ մամուլի համար ևս յարմար առիթ է ծանօթացնել մեզ այդ նշանաւոր հայ պետական մարդու քաղաքական և հասարակական գործունէութեան հետ։

—

Երաժշտութիւնը գեղարուեստի այն ճիւղն է, որ ամենից շատ կաղում է մեր մէջ։ Եւ նախ՝ մենք չունենք ամենևին երաժշտական քննադատներ, ղեկավարներ։ Եւ որտեղից կարող ենք ունենալ, երբ նոյն իսկ Եւրոպայում երաժշտական լաւ քննադատների պակասութիւն է զգացվում։ Պատմում են, որ աւստրիական կայսր Ֆրանց-Յովսէփը, յայտնի կոմպօզիտօր պադրէ Մարտինի հետ խօսալիս, հարցրեց նրան. «Ասացէք, խնդրեմ, ինչու մենք չունենք ամենևին լաւ երաժշտական կրիտիկոսներ»։

Մարտինիի պատասխանը նշանակութիւն ունի և մեզ համար. «Ձերդ Մեծութիւն, ով գիտէ երաժշտութիւնը, նրանք չը գիտեն գրել, իսկ ով գրում է, նրանք չը գիտեն երաժշտութիւնը»։

Մենք չունենք և ոչ մի հատ երաժիշտ, որ մի և նոյն ժամանակ գիտենայ նաև գրել։ Դրա համար մեզ մօտ կարելի չեղաւ ստեղծել շկօլա։

Այդ կողմից մեծ կորուստ ունեցաւ Գերմանիան նորերս. վախճանվեց հռչակաւոր գերմանացի երաժշտական կրիտիկոս Էդուարդ Հանսլիկ։ Նա ծնվել է անցեալ դարի 20-ական թւականներին, աւարտել էր համալսարանի փիլիսօփայական ֆակուլտէտը և ապա մտել Պրագայի կօնսերվատորիա։ Բազմաթիւ տարիների ընթացքում նա «Neue Freie Presse» լրագրի երաժշտական քննադատն էր, մի և նոյն ժամանակ Վիէննայի համալսարանի մէջ երաժշտութեան պատմութեան ամբիօնն ունէր։ Նա ամբողջ Եւրոպայի ամենանշանաւոր և տաղանդաւոր երաժշտական կրիտիկոսներից մինն էր։ Նա ունէր և նշանաւոր երաժշտական գրուածներ, որոնք թարգմանված են եւրոպական բոլոր լեզուներով և այժմ ամեն մի երաժշտական քննադատի համար ուղեցոյց գրքի տեղ են ծառայում։

ԽՕԼԵՐԱՅԻ ԴԷՄ

Երէկ մենք ասում էինք, որ վախը մեծ ազդեցութիւն ունի խօլերայի տարածվելու վրա։ Կուլտուրական երկիրներում թոյլ չեն տալիս, որ սարսափը մեծանայ և տիրէ հասարակութեան ուղեղին ու ջղերին։ Նրանք իսկոյն միջոցներ են ձեռք առնում, պաշտօնական ու անպաշտօն հերքումներ տպագրում, ամեն տեսակ հետազօտութիւններ հրատարակում և դրանով վտանգը դեռ բնումը խեղդում, հասարակութեան պղտորված մտքերը հանգստացնում, սառնարիւնութիւնն ու հաւասարակշռութիւնը վերականգնում։

Մխիթարվենք։

Խօլերայի ուրուականը միայն մեզ չէ վա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

—

Առաջնորդական արժանաւոր թեկնածուի հարցը կրկին հանդէս է եկել Ատրպատականի թեմական Պատգամաւորական ժողովի առաջ։ Ո՞վ է եղած եպիսկոպոսներից և վարդապետներից արժանի կամ գէթ յարմար այդ կարեւոր պաշտօնը կարգին վարելու համար։

Որքան էլ կարեւոր և դժուարին մի գործ լինի մի ամբողջ թեմի, այն էլ Ատրպատականի պէս «անմշակ» թեմի, առաջնորդութեան գործը, բայց և այնպէս ատրպատականցիների պահանջները ապագայ առաջնորդացուից ըստ ինքեան այնքան էլ մեծ չեն։ Միթէ մեծ պահանջներ են, որ թեկնածուն մաքուր, պատուով, գործունեայ, ուսումնասէր մի անձ լինի։ Որքա՜ն տարրական, համեստ պահանջներ են խկապէս։ Ոչ առանձին խելք, ոչ աչքի ընկնող որ և է ընդունակութիւն, տաղանդ, ոչ բազմամեայ վաստակաւոր անցեալ չեն պահանջում. ո՛չ... բաւական է, որ թեկնածուն կարգին, բանի նման մարդ լինի... և ահա արժանաւոր կը դառնի առաջնորդական բարձր պատւին, պատասխանատու պաշտօնին։ Բայց ի՜նչ... Այս աւելի քան համեստ պահանջներն էլ հազիւ հազ կարողանալու են բաւարարութիւն ստանալ։

Պարսկաստանի տեղական հանգամանքներին գիտակ անձի նկատելով՝ անհրաժեշտ է, որ Թաւրիզի թեմական առաջնորդը եպիսկոպոս լինի, թէ Պարսից կառավարութեան, թէ ժողովրդի առաջ հարկաւոր դիրք բռնելու համար։ Արդ՝ ո՞վքեր կան մեր եպիսկոպոսների շարքում, որոնց թեկնածութեան մասին խօսել արժէր։ Բացի Արիստակէս արքեպիսկոպոս Սեդրակեանից իսկապէս ոչ ոք... Ակամայ մի ծանր հարց է ծագում՝ ապա էլ ինչու համար էին մարդիկ եպիսկոպոս ձեռնադրվում. արդեօք ինչ շարժառիթներ և «հանգամանքներ» են եղել այդպիսիներին եպիսկոպոս ձեռնադրելու դրդողը... Սակայն թողնենք այս անգամ այս ընդհանուր հարցերը...

Գրեթէ նոյն վիճակի է նաև վարդապետների ներկայ կազմը։ Այո, սրանց շարքում կային մի քանիսը, որ թմրկահարութեամբ և մեծախօս ինքնագովութեամբ կարողացել էին ուսեալ և մաքուր գործիչի անուն հանել։ Սակայն փառք Աստուծոյ. «քամու բերած» հրաչակը «քամին էլ տարել է» արդէն։ Բարեբախտաբար նոյնքան վաղանցուկ եղաւ նաև մի քանի «սեւահոգիների» վերջերս իբր թէ «մաքրվելու» համբաւը. կարծես այժմ հասկացվեց արդէն, որ «սեւին սապոնը» ճար չի անիլ, ընկած մարդը յանկարծ վեր չի կենայ։

Հազուագիւտ արժանաւորներից ամենից շատ խօսք է լինում Բագրատ վարդապետ Վարդազարեանի մասին։ Եւ յիրաւի ահա մի վարդապետ, որ առանց աղմուկի, առանց ռեկլամի դիմելու ժողովրդի համար գործ է շինում անձնուիրութեամբ, եռանդով, շնորհքով. մեծ առաւելութիւն է նաև, որ Պարսկաստանի միւս թեմում պաշտօն վարելով՝ Բագրատ վարդապետը ծանօթ է և ընտելացել է տեղական վարչական և այլ պայմաններին։ Եւ իսկապէս ոչ մի առարկութիւն Բագրատ վարդապետի անձի դէմ չեն էլ առաջ բերում։ Սակայն, իրօք կայ մի լուրջ առարկութիւն. այդ է՝ որ միտք չունի մէկ թեմը զրկել պիտանի գործիչից միւս թեմին նոյն գործիչին տալու համար. մանաւանդ որ իր ներկայ պաշտօնատեղում Բագրատ վարդապետը դեռ շարունակման և հաստատման կարօտ արդիւնաւոր մի գործունէութեան սկիզբ է դրել, որը անշուշտ ամենքից յարմար ինքը կարող է գլուխ բերել։ Այս կարեւոր առարկութեան առաջ պիտի զիջանեն թէ ատրպատականցիները և թէ ինքը Բագրատ վարդապետը, թէև թեմական առաջնորդի պաշտօնը ի հարկէ մի աւելի բարձր պաշտօն է։

Այնուհետև եղած վարդապետներից արժանաւոր կարող են համարվել Մխիթար վարդապետ Տէր-Մկրտչեանը և Մեսրոպ մագիստրոս վարդապետ Տէր-Մովսէսեանը։ Վերջինիս մասին արդէն յիշվել է «Մշակի» № 158։ Մխիթար վարդապետը որքան համեստ, նոյնքան լուրջ և պարտաճանաչ մի վարդապետ գործիչ է։ Նա կարեւոր պաշտօններ ունի վարած Բեսարաբիայի և Նախիջևանի ու Երևանի թեմերում. արդէն մի քանի տարի է, որ Սինօդի անդամ է, և ներկայումս հրաժարական տալով հեռանալու է այդ պաշտօնից, որով Սինօդը անշուշտ զրկվելու է մի կարեւոր և պիտանի գործիչից։ Ծանօթ է ուսումնարանական գործին՝ տարիներ շարունակ գործած լինելով իբրև ուսուցիչ մեր ծխական դպրոցներում և իբրև Հոգաբարձութեան նախագահ Նոր-Նախիջևանի Թեմական դպրոցում։ Եկեղեցական կարգերին քաջ տեղեակ, վարչական

խեցրել: Նրա սարսափը հասել է նոյն իսկ Գերմանիա:

Պարսկաստանից լսվող խօլերայի վայնասունի հետ համարեա միաժամանակ Գերմանիայում լուրեր տարածվեցին, որ Համբուրգում և Լայպցիգում խօլերա է երևան եկել:

Համբուրգի ոստիկանութիւնն անմիջապէս մամուլին տուեց իր պաշտօնական հերքումը. բացատրեց ու հաստատեց, որ իր քաղաքում խօլերայի ոչ մի դէպք չէ եղել. ազգաբնակութեան առողջական վիճակը շատ կանոնաւոր և լաւ դրութեան մէջ է: Լրագրութիւնը հաստատեց պաշտօնական հաղորդագրութեան ասածները:

Մտքերը հանգստացան, որովհետև այնտեղ մարդիկ համոզված են, որ իշխանութիւնը չի կեղծում, եղածը չեղած չէ ներկայացնում, այլ էապէս մտածում է հասարակութեան առողջութեան մասին:

Լայպցիգի խօլերայի մասին լուրերն աւելի պարզ ու որոշ էին: Նոյն իսկ տալիս էին վարակված փողոցների անունները:

«Berl. Tagebl.» լրագիրը դիմեց Լայպցիգի ոստիկանապետին և բացատրութիւն պահանջեց շրջող լուրերի առիթով: Բացատրութիւնն անմիջապէս հասաւ: Պաշտօնապէս յայտարարվեց, որ Լայպցիգում խօլերա չը կայ. Թիւրիմացութեան հաւանօրէն տեղի է տուել այն, որ հին քաղաքամասում բաւական տարածված է եղել դիզենտերիա կամ արիւնային փորլուծութիւն: Բժիշկներն ու մամուլը կրկին հաստատեցին կառավարութեան յայտարարութիւնը և խօլերայի ուրուականն անյայտացաւ:

Բայց որքան չնչին բան է հարկաւոր, որ հասարակութեան մէջ մի Թիւրիմացութիւն ծագի և դրանից էլ երկիւղ ու սարսափ:

Լայպցիգի խօլերայի լուրի պատճառը տեսանք. Նա դեռ մի բանի նման էր, որոշ հիմք ունէր: Բայց ահա ձեզ մի նոր լուր. Թիֆլիսում խօլերա կայ: Եւ այդ լուրը տարածել են Եւրոպայում ֆրանսիական լրագիրները: Յանկարծ դրանց մէջ մի այսպիսի ծաղրաշարժ հեռագիր է երևում. «Թիֆլիս: Հիւպատոսական գործակալ Ռաշտը հաղորդում է խօլերայի երկու դէպքի մասին»:

Ուրեմն Թիֆլիսում խօլերա կայ և Ռաշտը հեռագրել է...

Այն ինչ Ռաշտը քաղաք է և այնտեղի ռուս հիւպատոսը հեռագրել է Թիֆլիս, որ պարսկական այդ քաղաքում խօլերայի երկու դէպք է եղել:

—

Գործում է Թիֆլիսի նահանգական սանիտարական գործադիր յանձնաժողովը: Նա արդէն կայացրել է բազմաթիւ որոշումներ, որոնց մասին օրը օրին հաղորդել ենք «Մշակ»-ում:

Անցեալ օրը յանձնաժողովը կրկին նիստ ունեցաւ: Շատ խնդիրներ քննութեան առնվեցին. և մաքրութեան սայլամբերի, և Կուրի աջ բազուկը մաքրելու, և Պասկևչի ջրաղացի և այլ շատ հարցեր:

Մեր լուրերի բաժնում հաղորդել ենք այդ ամենն իր ժամանակին: Այդ նիստում մեզ հետաքրքրողը մի կէտ է միայն:

Մի ռուս քահանայ մշակել է խօլերայի դէմ ուղղված եկեղեցիներում խօսելու քարոզի մի օրինակելի ձև և առաջարկել յանձնաժողովի քննութեան:

Ինչ քարոզ է դա, ինչ ոգով գրված և ինչպէս, դա էլ շատ հետաքրքիր չէ: Հետաքրքիրն այստեղ սկզբունքի խնդիրն է:

Պէտք է եկեղեցու բեմից քարոզել խօլերայի դէմ: Բայց քարոզները պէտք է լինեն գիտութեան հետ համաձայն, նրան չը հակասող:

Կան բազմաթիւ ժողովրդական հրատարակութիւններ խօլերայի դէմ: Պէտք է վերցնել այդ հրատարակութիւնները, կարդալ, լաւ մարսել և քարոզել եկեղեցու բեմից գիւղերում ու քաղաքներում, մութ խորշերում և «լուսաւոր» կոչված կենտրոններում, որովհետև այդ վերջիններում էլ կան խաւար խորշեր, մութ ու սպանիչ:

Լաւ կը լինէր, եթէ նոյն իսկ մի կամ մի քանի ձեռնհաս, կրթված քահանաներ գրէին այդպիսի քարոզի նմուշներ և հրատարակէին՝ նոյն իսկ ասենք՝ «Արարատ»-ում:

Ահա գործելու մի կէտ ևս: Գործեցէք, եթէ կարող էք:

Խ.

ՆԱՄԱԿ ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ

—

Յուլիսի 24-ին

Ասխաբադը օրից օր սպասում է խօլերային, այդ անկոչ հիւրը արդէն բուն է դրել մեր հարևան պարսկական Մէշէդ քաղաքում, պարսիկների ուխտագնացութեան կենտրոնում:

Մեր քաղաքը իր առևտրականութեամբ գտնվում է անմիջական հաղորդակցութեան մէջ Մէշէդի հետ, այնպէս որ երթևեկութիւնը միանգամայն դադարեցնել անհնարին է և չը նայած այն հանգամանքին, որ նշանակված է կարանտին, բայց և այնպէս սպասելի է, որ գտնվեն մարդիք, որոնք կաշխատեն գաղտագողի անցնել սահմանից մեր կողմերը:

Վտանգը անխուսափելի է, ուստի և կառավարութիւնը ամեն հնար գործ է դնում, թէ այստեղ և թէ սահմանում, խօլերայի առաջն առնելու: Ասխաբադը և ընդհանրապէս Անդրկասպեան երկիրը այդ կողմից իրան դիրքով միջնորդ է հանդիսանում խօլերայի տարածվելուն Պարսկաստանից դէպի Կովկաս, այնպէս որ այդ հիւանդութեան առաջն առնելուց շատ բան է կախված:

Քաղաքը ամեն օր մաքրվում է, ոստիկանութիւնը եռանդուն կերպով աշխատում է դրա համար. այս դէպքում նրան պարտաւոր է օգնութեան հասնելու ինքը հասարակութիւնը. հաւաքական ոյժի առաջ խոնարհվում է ամեն չարիք ու խոչընդոտ, ուստի այդ գիտակցութեամբ պարտաւոր է աշխատել իւրաքանչիւրը: Մի առանձին մարմին, ինչպիսին է ոստիկանութիւնը, միայնակ դժուար թէ կարողանայ անել այն, ինչ որ պահանջվում է նրանից: Ոստիկանութիւնը ժողովրդի առողջապահութեան համար քաղաքում արգելում է վատ տեսակի մրգեղէնը վաճառելու. մանրավաճառը թագցնում է նրա աչքից, իսկ ոստիկանը հեռանալուց կրկին վաճառում: Այս դէպքում ինքը ժողովուրդը փոխանակ իշխանութեան ձեռքը տալու իրան միջից վնասակար ու խաբեբայ խանութպանին, ընդհակառակը նրանից սիրով գնում է միանգամայն անպէտք ու վնասակար մրգեղէնը: Երևոյթը ցաւալի է:

Մեզ մօտ ևս ցանկալի էր, որ բժիշկները տեղային լեզուներով դասախօսէին ժողովրդին բացատրելով այդ հիւանդութեան նշանակութիւնը և նրա առաջն առնելու միջոցը. բայց տարաբախտաբար մեր բժիշկները ծանօթ չեն տեղական լեզուներին և չը կայ նոյն իսկ մէկ հայ, կամ թուրք բժիշկ, որը այդ դէպքում կարող էր մեծ ծառայութիւն մատուցանել:

Թ. Ղազարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Բ ա գ ո ւ ի լրագիրները հաղորդում են, որ այնտեղի Միքայէլեան հիւանդանոցում արդէն ապաքինվող հիւանդ Բեշեանիկօվի արտաթորութիւնների վերջնական քննութեան արդիւնքը հետևեալն է. «Ներկայ դէպքը պէտք է համարվի վերին աստիճանի կասկածելի, այսինքն իբր նման խօլերայի»:

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը շրջաբերականով հաստատում է, որ արտասահմանեան անցագրերում պէտք է նշանակել անցագրատիրոջ հետ մեկնող կնոջ, երեխաների և ծառաների անունները և տարիքը:

—

Կարսից գրում են „Нов. Об." լրագրին. «Վերջին օրերս այստեղ սպանեցին տեղական ժանդարմական վարչութեան Թարգման Վ. Եա. Գրօզդովին: Հանգուցեալը միաժամանակ և տեղական գրադարանի գրադարանապետն էր: Սպանութեան օրը հանգուցեալը՝ երեկոյեան ժամը 10-ին հիւր լինելուց տուն դառնալով, մտաւ գրադարան, ուր նա սովորաբար գիշերում էր իր որդու հետ և համարեա իսկոյն և եթ դուրս եկաւ, յայտնելով որդուն, որ գնում է քաղաքային պարտէզ, որտեղից շուտով կը վերադառնայ: Նրա դուրս գալուց 5 րոպէ յետոյ որդին լսում է իրար յաջորդող ատրճանակի երկու որոտ և հօր աղաղակները: Որդու բարձրացրած աղմուկից՝ հաւաքվեց ժողովուրդը և ոստիկանութիւնը և գտաւ Վ. Գրօզդովին հազիւ կենդանի, արիւնաքամ: Բժշկի կարգադրութիւնով՝ վիրաւորին տարան տեղական բուժարանը, ուր և շուտով մեռաւ, այլ ևս գիտակցութեան չը գալով: Մի գնդակը կպել էր փորի ներքին մասին և ողնաշարի մօտով՝ ծակել ու դուրս էր թռել, իսկ միւս գնդակը մնացել էր կողերի մկանների մէջ: Սպանողը գտնված չէ»:

—

Յուլիսի 27-ին կայացաւ Թաղական սանիտարական բժիշկների և հոգաբարձուների խորհրդակցութիւնը քաղաքագլխի պաշտօնակատար իշխան Ջերքեզովի նախագահութեամբ: Վճռվեց, որ Թաղական սանիտար բժիշկները, հոգաբարձուները և նրանց օգնականները կարող են անկախ կերպով գրել պրոտօկոլներ: Վճռվեց բոլոր քաղաքներում կախել պարտադիր սանիտարական որոշումներ:

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնն այս տարի Կովկասի ծխական դպրոցներին նպաստ է նշանակել 14,141 ր., իսկ տարրական դպրոցների համար յատկացված է 126,846 ր. 72 կ.: Այդ գումարների բաշխումը Կովկասի նահանգների վրա թողնված է Կովկասի դպրոցական շրջանի հոգաբարձուի բարեհայեցողութեանը:

—

Թ ի ֆ լ ի ս ի քաղաքային վարչութիւնը նորից խնդիր է ներկայացրել լուսաւորութեան մինիստրութեանը Հաւլաբարում պրոգիմնազիա բանալու համար. Թէև երկու անգամ այդ խնդիրը մերժվել է նախկին մինիստր Վաննովսկու օրով: Այն ինչ Կովկասի կառավարչապետը պաշտպանում էր Թիֆլիսում ութ դասարանեան տեխնիքական միջնակարգ դպրոց՝ առանձին հանքագործական-լեռնային բաժանմունքով: Այժմ նոր մինիստրութիւնը նորից մերժել է քաղաքային վարչութեան խնդիրը և առաջարկել, որ վարչութիւնը մտածէ կառավարչապետի խրախուսած ծրագրի, այսինքն միջնակարգ տեխնիքական դպրոցի իրականացման մասին Թիֆլիսում:

—

ՓՕԹԻԻՑ հաղորդում են մեզ հետևեալը. «Մի յատուկ պաշտօնական յանձնաժողով, քննելով հայոց եկեղեցու շինութիւնը, գտաւ նրան վտանգաւոր վիճակի մէջ յաճախորդների համար: Այդ յանձնաժողովի զեկուցման հիման վրա Քութայիսի նահանգապետը որոշեց յայտնել եկեղեցու քահանային և երէցփոխին, որ եկեղեցու մուտքը պէտք է փակվի ժողովրդականների համար և շինութիւնը քանդվի վտանգների առաջն առնելու համար: Փօթիից այդ մասին յայտնել են Թիֆլիսի կոնսիստորիային, բայց անցնում են օրեր և կոնսիստորիան ոչ մի դրական քայլ չէ արել և ոչ մի ցուցում չէ տուել իր կողմից:»

—

ԹԷՀՐԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Թէ քաղաքումս և թէ նրա շրջանում խօլերան ամսիս երկրորդ կիսում զգալի կերպով թուլացել և գրեթէ իր ազդեցութիւնը բոլորովին կորցրել է: Կարող եմ հաստատ կերպով ասել, որ յուլիսի 16—20 Թէհրանում մահացութեան գրեթէ ոչ մի դէպք չէ պատահել: Եղանակը ցերեկները թէև շոգ է, բայց գիշերները ընդհակառակ շատ զով է լինում: Յոյս ունենք, որ խօլերան շուտով իսպառ կը վերջանայ մեր րայոնում»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ինչի՞ համար է Ռուսաստանը կռւում: Ռուս հրապարակախօս Սուվօրինը, որ յաճախ հանդիսանում է ռուսական հասարակական կամ կառավարող շրջանների կարծիքի արտայայտիչ, մի այսպիսի հարց է տալիս. «ինչի՞ համար ենք մենք կռւում» և պատասխանում է. «Մենք կռւում ենք նրա համար, որ ոչ ոք չը համարձակվի դիպչել մեզ Հեռաւոր Արևելքում, ոչ այժմ, ոչ ապագայում: Պետութեան իշխանութիւնը հիմնվում է այն բանի վրա, որ ամենքը ճանաչեն նրա հեղինակութիւնը: Այդ ձեռք է բերվում նրա ոյժի փորձութեամբ: Այդպէս եղաւ, երբ մենք գործ ունեցանք Կազանի, Աստրախանի, Ղրիմի, Կովկասի, Միջին-Ասիայի հետ: Ռուսաստանը հաստատվեց այդտեղ իր ոյժը բանեցնելով, պատերազմելով և այժմ ոչ ոք չէ վիճում մեզ հետ այդ երկրների մասին:

«Ռուսաստանը չէ կարող թոյլատրել, որ խփեն ոչ միայն իր երեսին, այլ և իր մէջքին: Հեռաւոր-Արևելքը, եթէ կարելի է այդպէս ասել, Ռուսաստանի մէջքն է: Դէպի մեր Հեռաւոր Արևելքը իրանց ձեռքը պարզում են ոչ միայն Եապօնիան, այլ և Ամերիկան և

և կեանքի փորձառութիւն ձեռք բերած, ծանր, լըջմիտ, ծայրահեղութիւններից, անզգոյշ քայլերից, մեծախօսութիւններից խուսափող, անաչառ, անշահասէր, մաքուր և [illegible] մի անձն է. (կաշառքի, սիմոնականութեան մասին,—որ դժբաղդաբար այնքան «սիրողներ» ունենն մեր նուիրապետութեան կազմում,—խօսքն իսկ անտեղի կը համարէի այդ վարդապետի նկատմամբ):

Յիրաւի, մեր վարդապետների ներկայ կազմը ընտրութիւն անելու մեծ ազատութիւն չէ տալիս ատրպատականցիներին. արժանաւորների և յարմարաւորների թիւը մեծ չէ: Վերջապէս եթէ ատրպատականցիները գիտեն մէկին, թէկուզ աշխարհական լինի այդ մէկը, տեղացիներից, որ արժանի է և կարող է առաջնորդական պաշտօնը վարել, թող ընտրեն. ընտրելին կը ձեռնադրվի և կը հաստատվի իր պաշտօնում:

Որքան էլ կարևոր լինի թեկնածուի ընտրութեան գործը, սակայն մի բան չը պիտի մոռանան ատրպատականցիները: Ով էլ որ լինի ապագայ առաջնորդը, թէկուզ լինի ամենաարժանաւոր, ամենաշնորհալի մէկը, յամենայն դէպս միշտ պէտք է աչքի առաջ ունեցվի, որ դա լոկ առաջնորդող է լինելու, և ոչ թէ թեմի միակ տէրը և եզակի տնօրէնողը:

Ոչ տիրող կանոնին է համաձայն, ոչ էլ նպատակայարմար կը լինի, եթէ առաջնորդը միանձնաբար, ինքնագլուխ ամեն բան թեմում կարգադրէ և անէ, առանց տեղական բանիմաց գործիչների աչալուրջ հսկողութեան և եռանդուն գործակցութեան. այդպէս է տնօրինում նաև «Ատրպատականի Թեմի Հիմնական Կանոնադրութիւնը», որ մի տարի առաջ հաստատվեց և թեմի համար տիրող կանոն է հանդիսանում: Միանձնեայ իրաւասութեան յաւակնոտ ոտնձգութիւնները, որ թերևս այնքան սիրելի լինեն այս կամ այն առաջնորդին, անպայման անտեղի և աննպատակայարմար են լինելու: Եւ ատրպատականցիները պէտք է գիտենան, որ եթէ տեղական տարրը բաւականաչափ կարող ուժեր չունի, որոնք կարողանան անհրաժեշտ աջակցութիւն ցոյց տալ, իսկ հարկաւոր դէպքում մինչև իսկ ղեկավար լինել առաջնորդին, ոչ մի վարդապետ, ոչ մի եպիսկոպոս իրանց ցաւերին ճար անել չը պիտի կարողանայ: Աւելին կասեմ, միահեծան, անկօնտրոլ վիճակի հասած անձը իր ունեցած լաւ կողմերն էլ կը կորցնէ և քմահաճ և եսական մի կառավարիչ դառնալով, առանց որ և է օգուտ բերելու դեռ վնասներ էլ կը պատճառէ:

Ինձ յայտնի չէ թէ Վեհափառ Կաթողիկոսի կօնդակում արդեօք որ և է յատուկ եղանակ ցոյց տրված է լինելիք Թեմական Ժողովի պատգամաւորների ընտրութեան եղանակի մասին, թէ Ատրպատականի Հիմնական Կանոնադրութեան արձանագրած սովորական կարգով է տեղի ունենալու: Յամենայն դէպս առաջիկայ Թեմական Ժողովը, որ անշուշտ իր կազմի մէջ գումարելու է թեմի տեղական կարիքներին գիտակ կարող ոյժերը, միմիայն առաջնորդական ընտրութեան խնդրով չը պիտի զբաղվի: Թեմական Ժողովի իրաւունքն ու պարտականութիւնն է ըստ կարելոյն լիակատար մի ցուցակ կազմել թեմի կարևոր պէտքերի և կարիքների մասին, որ նաև նորընտիր առաջնորդի հոգատարութեան առարկան է լինելու: Արձանագրել կարիքները, որոշել անհրաժեշտ միջոցները և եղանակները, որով այդ նպատակներին պէտք է և հնարաւոր է հասնել: Ապագայ առաջնորդը պէտք է որոշ չափով պատրաստված հողի վրա ոտք դնէ, և ոչ թէ մի կուսական անապատ մտնի: Առաջնորդը պէտք է ձեռքին իր ապագայ գործունէութեան համար մի պատրաստի և որոշ ծրագիր ունենայ, որ ի հարկէ վերջնական և անփոփոխելի մի բան չը պիտի լինի և յետագայում նոյն առաջնորդի ցուցմունքների և խորհուրդների համաձայն կարող է Թեմական Ժողովից փոփոխվել: Բայց սկզբում այդ ծրագիրը մի անհրաժեշտ ուղեցոյց կը լինի առաջնորդի համար:

Ծանր խնդիրների, լուրջ կարիքների մի բարդ համագումար է ներկայացնում Ատրպատականի թեմի ներկայ վիճակը: Դրան բարւոքութիւն տալը կախված է թեմի կարող ոյժերի և ապագայ պարտաճանաչ առաջնորդի միահամուռ գործունէութիւնից: Դպրոցների, տնտեսական վիճակի, հայ բնակչութեան խնդիրները իրանց բազմատեսակ ճիւղաւորութիւններով մի մեծ գործ են, որը գլուխ հանելու համար մշակված ծրագիր և եռանդուն գործիչներ են հարկաւոր: Անյետաձգելի կարիքներից մէկն էլ կառավարիչ հաստատութիւններ (օրգաններ) հիմնարկելն է, որոնց կազմակերպութիւնը և գործունէութիւնը արդէն նախատեսնված և որոշված է Ատրպատականի Կանոնադրութեան մէջ: Վերջ պէտք է դնել վարչութեան նահապետական կարգերին, երբ մի եպիսկոպոս «տնավարի» կառավարում էր իր հօտը, և Աստուած գիտէ թէ ինչպէս էր կառավարում: Տևական և հիմնաւոր մի հասարակական գործ առանց որոշ կազմակերպութեան և վարչական կանոնաւոր հաստատութիւնների առաջ տանել անհնարին է:

Ս. Տ.

Անգլիան, մանաւանդ այն օրից, երբ մենք շինեցինք այդտեղ երկաթուղի։ Եւ ուրեմն Ռուսաստանը կռիւ է մղում ոչ թէ միայն Եապօնիայի, այլ և Անգլիայի և Ամերիկայի հետ և ահա այդ է ամերիկացիների և անգլիացիների դէպի եապօնացիներն ունեցած համակրութեան պատճառը։ Երկաթուղիով մենք բացեցինք կուլտուրական արդիւնաբերական երկիրների համար Մանջուրիան և գրգռեցինք նրանց ախորժակները»։

Եապօնացիները մեծ յոյս ունեն, որ Փօրտ-Արտուրը անձնատուր կը լինի։ «Русь» լրագիրը քաղուածներ է առաջ բերում եապօնական «Ջի-Ջի» լրագրից, որոնք ցոյց են տալիս, թէ եապօնացիները, ճշմարիտ, յոյս ունեն, որ Փօրտ-Արտուրը անձնատուր կը լինի։ «Գեներալ Ստեսսելը մի քանի անգամ հրամայել է Փօրտ-Արտուրի պահակազօրքին կռւել մինչև վերջին մարդը։ Այդ հրամանը հնչում է գեղեցիկ և հայրենասիրական։ Բայց նաև ցոյց է տալիս, որ գեներալ Ստեսսելը խոստովանում է ռուսների կողմից սոսկալի զոհեր տալու անհրաժեշտութիւնը և ինքն չէ հաւատում թէ հնարաւոր է Արտուրի դիմանալը։ Ի հարկէ, գեներալին վիրաւորական կը թուի, եթէ մենք առաջարկենք նրան անձնատուր լինել։ Բայց մենք յանուն մարդասիրութեան պէտք է առաջարկենք նրան անձնատուր լինել։ Եւ նա յանուն մարդասիրութեան պէտք է անձնատուր լինէ, քննելով իր դրութեան անելանելի լինելը և ի նկատի ունենալով, որ զուր տեղ մարդկային կեանքեր պէտք է զոհէ։

«Չէ եղել աշխարհում այնպիսի պաշարված բերդ, որ անառիկ մնար։ Պատերազմական տեխնիկայի ժամանակակից զարգացումը պէտք է ստիպէ մեզ մոռանալ բերդերի անառիկութեան մասին հնարած մանկական զրոյցները։ Բերդերը նրա համար են շինվում, որ յետ պահեն և ուրիշ կողմը գրաւեն թշնամու ոյժերը։ Բերդի նշանակութիւնը կախված է միայն այն ժամանակից, երբ նա կարող է յետ պահել թշնամուն։ Փօրտ-Արտուրը փառաւոր կերպով կատարեց առաջնակարգ բերդի պաշտօնը։ Գեներալ Ստեսսել փառաւոր կերպով ցոյց արւեց իր սխրագործութիւնը։ Բացի սխրագործութիւնից, նա պէտք է ցոյց տայ և խոհեմութիւն—չը պահանջել բերդից աւելի բան, քան նա կարող է տալ։ Ախր չէ՞ որ եթէ եապօնացիները ձեռնարկեն վճռական շտուրմի, նրանք անպատճառ կը վերցնեն արդէն ֆիզիքապէս և հոգեպէս (°) քայքայված Փօրտ-Արտուրը։ Եւ ոչ մի լաւ բան չի լինի այն պահակազօրքի համար, եթէ նա դիմադրէ մինչև վերջին ծայրը։ Ապարդիւն արիւնահեղութիւնը՝ կռւի նպատակը չէ։ Նպատակը— ոյժերի թուլացումն է։ Այդ բանը աջողվել է Ստեսսելին, և նա իրաւունք ունի մարդկանց և պատմութեան առաջ ազնուաբար անձնատուր լինել»։

Գերմանական քննադատի կարծիքը։ Գերմանական յայտնի պատերազմական քննադատ Տանէր հետևեալն է գրում. «Իմ ընթերցողներից շատերը կը հարցնեն ինձ, թէ ինչ է իմ կարծիքը պատերազմի ելքի մասին։ Որքան էլ առհասարակ դժուար է գուշակութիւններ անել պատերազմական գործողութիւնների ժամանակ, այնուամենայնիւ ես վախկոտութիւն կը համարէի համարձակ կերպով կարծիքս չը յայտնելը։ Փօրտ-Արտուրի խնդրի մասին ես միանգամայն այլ կարծիք ունեմ, քան գեներալ Մեկկէլը, եապօնացիների ուսուցիչը. նա հաւատում է Փօրտ-Արտուրի մօտալուտ անկման, իսկ ես այն կարծիքի եմ, որ եապօնացիները կամ բոլորովին չեն վերցնի Փօրտ-Արտուրը, կամ կը վերցնեն այնպիսի ժամանակ, երբ նրանց համար միանգամայն աննպատակ կը լինի։ Եապօնացիների համար պատերազմը արդէն տանուլ է տուած ներկայումս. նրանք կարող էին յոյս ունենալ աջողութեան վրա միայն այն դէպքում, եթէ առաջին հարուածով վերցնէին Փօրտ-Արտուրը և ապա հաստատվէին հիւսիսային Կորէյայում։ Նրանց արշաւանքը երկրի խորքը սխալ եմ համարում. հաւանօրէն, այդ արշաւանքը կը հասցնէ նրանց կատարեալ պարտութեան։ Ենթադրում եմ, որ ռուսների գործն է հեռղհետէ քաշել եապօնական զօրքերը դէպի հիւսիս. եթէ այդ ժամանակ նոյն իսկ Մուկդէնը և ուրիշ քաղաքները ժամանակաւորապէս թողնեն ռուսները, դրանից գործը դարձեալ չի փչանայ։ Կռիւ անելով նահանջելը պէտք է շարունակվի մինչև այն ժամանակ, երբ Մանջուրիա կը գան ռուսաց բաւականաչափ ցամաքային զօրքեր, երբ բալտիական էսկադրան կը միանայ Վլադիվօստօկի էսկադրայի և կարմիր ծովում գործող ռուսաց միւս նաւերի հետ, երբ կոչընչացնեն եապօնական նաւատօրմը և կը գրաւեն տիրապետութիւնը ծովի վրա։ (Բ. Ա.)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Նորերս Հայդելբերգի համալսարանի բժշկական ֆակուլտէտում պրիվատ դօցենտի պաշտօն ստացաւ մի թիւրք Կայիրէից՝ Իւսուֆ բէյ Իբրահիմ, որը ներկայացրեց երեխաների սննդառութեան մասին գիտական մի նշանաւոր դասախօսութիւն։ Իբրահիմը ամբողջ Գերմանիայում առաջին թիւրք պրիվատ-դօցենտն է։

—«Temps լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հաղորդում է, որ Միացեալ-Նահանգների ներկայացուցիչը սուլթանի մօտ ունեցած վերջին ունկնդրութեան ժամանակ պնդեց, որ պէտք է կանօնաւորել դպրոցների խնդիրը, ինչպէս և այն հայերի խնդիրը, որոնք գտնվում են Փոքր-Ասիայում Ամերիկայի հովանաւորութեան ներքոյ։ Դեսպանը հարց հարուցեց նաև, որ թիւրքաց կառավարութեան մօտ եղած միսսիան դառնայ դեսպանութիւն։

—Ներկայ ամսի 23-ին լրացաւ գերմանական աշխարհահռչակ փիլիսոփայ Կունօ Ֆիշէրի ծննդեան ութսունամեակը։ Գերմանական աշխարհը մեծ հանդիսով տօնեց ծերունի գիտնականի ութսունամեակը Հայդելբերգում, որի համալսարանում նա իր կեանքի վերջին 32 տարին փիլիսօփայութեան ուսուցչապետ էր։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

28 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ ադիւտանտ Կուրոպատկինի հեռագիրները Նորին Մեծութեան. 1) 1904 թւի յուլիսի 26-ին. «Հարաւային ճակատի վրա թշնամու առաջապահների գիծը երևան հանվեց 12—15 վերստ դէպի հիւսիս Խայչէնից։ Յուլիսի 24-ին եսաուլ Եվտին խիստ համարձակ խուզարկութիւն կատարեց դէպի Նիւ-Չժուան։ Խուզարկութեան ժամանակ եսաուլ Եվտին վիրաւորվեց գլխից, սակայն մնաց զօրքի կազմի մէջ։ Կազակներ վիրաւորված են չորսը և սպանված են երկուսը։ Արևելեան ճակատի վրա առանձին փոփոխութիւններ չը կան. 2) յուլիսի 27-ին. «Հարաւային ճակատի վրա մեր և եապօնական առաջապահ զօրամասերի միջև ամեն օր հրաձգութիւններ են տեղի ունենում։ Լեաօեան—Սայմացզիի ուղղութեամբ առանձին փոփոխութիւններ չեն նկատվում։ Յուլիսի 24-ին, առաւօտեան 3 ժամին մեր կազակների զօրաբաժինը մօտեցաւ 8 վերստ հեռաւորութեան վրա Ցզեանչանից դէպի արևմուտք. այստեղ առաջապահ հարիւրեակներին դիմաւորեցին հակառակորդի կրակները, որը գրաւել էր շատ զօրեղ դիրք դժուարամատչելի տեղերում։ Դիրքի ուժեղ լինելու և թանձր մառախուղի պատճառով, որը խանգարում էր պաշտպանութեանը, կազակները ստիպված էին կանգ առնել և գրաւել հովիտը և բարձունքների զառիվայրերը 300—1000 քայլ հեռաւորութեամբ թշնամուց։ Առաւօտեան 7 ժամին, երբ մառախուղը մի փոքր պարզվեց, մեր գլխաւոր ոյժերից եկած ոչ-մեծ օժանդակ զօրքը ուղարկվեց եապօնական դիրքի ձախ թեւը շրջապատելու համար, բայց այդ ժամանակ մեր ձախ թեւի մօտ երևացին մինչև մէկ վերստ տարածութեան վրա հակառակորդի զօրասիւները, բաղկացած մօտ 7 վաշտերից, որոնք, շնորհիւ մառախուղի և բարձր գայօլանի, գաղտագողի անցել էին։ Այդ զօրասիւները ստիպված էին յետ նահանջել մեր թնդանօթների կրակի տակ։ Ապա կռւի զարգացումը դադարեց։ Որովհետև եապօնացիների ոյժերը նշանաւոր կերպով գերազանցում էին մերինից, այդ պատճառով մեր զօրաբաժինը առաւօտեան մօտերքը սկսեց յետ նահանջումը։ Հակառակորդը չէր հալածում։ Մեր կորուստներն են. սպանված 2, վիրաւորված են 12 կազակներ և կազմից դուրս են եկել մինչև 15 ձիեր։ Այդ գործը պարզեց, որ եապօնական զօրաբաժնի կազմի մէջ գտնվում են դաշտային և պահեստի հետևակ զօրքամասերը, որ իմացվեց նիկէլի և պղնձէ թաղանթ ունեցող գանազան մեծութեան գնդակներից»։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ Կազակների զօրաբաժինը յուլիսի 27-ին մօտեցաւ Գէնզանի եապօնական առաջապահ պահակներին և անյապաղ յետ գնաց։

ՉԻՖՈՒ։ (Րէյտէր)։ Յուլիսի 26-ին Փօրտ-Արտուրի ուղղութեամբ լսվում էր սաստիկ ռմբաձգութիւն, որ շարունակվեց երեկոյեան 10 ժամ 20 րօպէից մինչև առաւօտեան 3 ժամ 30 րօպէն։ Յուլիսի 24-ին Փօրտ-Արտուրից դուրս եկած ջօնկայի ճանապարհորդները ասում են, որ յուլիսի 15-ից այնտեղ ոչ մի պատերազմ տեղի չէ ունեցել։ Փօրտ-Արտուրը լաւ ճանաչող ինժեները յայտնում է, որ եապօնացիներին չորս շաբաթ կը հարկաւորվի նրանց գրաւած բլուրները ամրացնելու և պաշարող թնդանօթները դնելու համար, որոնց համար անհրաժեշտ է ամուր հիմքեր շինել, մանաւանդ որ այդ բոլորը նրանք պէտք է անեն ռմբաձգութեան տակ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Կօնտրաբանդա տանող չէզոք նաւը պատերազմող կողմից ջրասոյզ անելու իրաւունքի առիթով Ռուսաստանի և Մեծ-Բրիտանիայի միջև ծագած միջազգային իրաւունքի հարցը մեծ հետաքրքրութեամբ է քննվում։ Այստեղի պաշտօնատար անձանց կարծիքով, Միացեալ-Նահանգների աշխարհագրական դրութիւնն այնպէս է, որ եւրօպական պետութեան հետ պատերազմի դէպքում, ամերիկական պատերազմական նաւերին անհրաժեշտ կը լինի ընդունել ռուսական տեսակէտը այդ հարցում, որովհետև ամերիկացիները անկարող կը լինեն տանել բռնված բեռները Ատլանտեան ովկիանոսի վրայով այն ածուխով, որը լինում է շոգենաւի վրա։ Այնուամենայնիւ, պետական դէպարտամէնտը դեռ որոշ դիրք չէ բռնել ներկայ հարցում և սպասում է նրա ապագայ զարգացման։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ի յաւերժացումն Արքայական առանձին բարեհաճութեան 30-դ դրագունեան Ինգէրմանլանդեան գնդի դէպի Գահը և հայրենիքը ունեցած հաւատարմութեան և անձնուիրութեան համար, որին այժմ լրացաւ 200 տարի հիմնարկութեան օրից, Թագաւոր կայսրը շնորհեց գնդին նոր դրօշակ յօբելեանական ժապաւէնով «1704—1904» մակագրութեամբ։

ՏԵԱՆՑԶԻՆ։ Չինական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը յայտնեց եապօնական դեսպանին, որ 400 խունխուզներ եապօնական օֆիցէրների առաջնորդութեամբ պատերազմական գործողութիւնների բեմից գնացին դէպի Չինաստանի սահմանները։ Ռուսները բողոք յայտնեցին, մեղադրելով չինացիներին եապօնացիներին աջակցելու մէջ։ Եապօնական դեսպանը առարկում է, թէ խունխուզներին չեն ղեկավարում եապօնացիները։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Ի նկատի ունենալով անբերրիութիւնը, կառավարութիւնն արգելեց եգիպտացորենի, եգիպտացորենի ալիւրի և խոտի արտահանումը։ Վաղվան նշանակած մինիստրների խորհուրդը վերջնականապէս կը վճռի թագադրութիւնը յետաձգելու վերաբերեալ հարցը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Մինիստրների խորհրդի այսօրվայ նիստի մէջ պետական քարտուղար Գէյ բացատրեց Զմիւռնիայի ջրերը էսկադրան ուղարկելու հիմքերը։ Սկսված են նոր բանակցութիւններ Բ. Դրան հետ և, անաջողութեան դէպքում, կարող է պատահել, որ ամերիկական դեսպանը հարկադրված կը լինի թողնել իր պաշտօնը Կ. Պօլսում և անցնել ամերիկական ֆլագմանեան նաւը, և դա կը ստեղծէր երկրի բաւական լուրջ դրութիւն։

ՍՕՖԻԱ։ Բանակցութիւններն ընդհատված են Կ. Պօլսի ամէրիկական միսսիայի և Բ. Դրան միջև։ Թիւրքական շրջաններում ամէրիկական ինտրիգների հետևանք են համարում Բիթլիսի վիլայէթում և Էրզրումում տեղի ունեցած անկարգութիւնները։

ՊԱՐԻԶ։ (Վօլֆ), Ֆրանսիական հիւպատոսական գործակալը, որին կալանաւորել էին եապօնական իշխանութիւնները Նիւ-Չժուանում, ազատված է։ Եապօնական կօմենդանտը ընդունեց նրան դիպլօմատիական ներկայացուցիչ։ Տարաձայնութիւնը կարգադրված է։

ՉԻՖՈՒ։ (Րէյտէր)։ Փօրտ-Արտուրի պատերի տակ գիշերային ճակատամարտ տեղի ունեցաւ։ Փօրտ-Արտուրից յուլիսի 23-ի երեկոյեան մեկնած երկու սուրհանդակ հասել են Չիֆու և պատմում են, որ յուլիսի 22-ի երեկոյեան եապօնացիները գրոհ տուին ռուսական ամրութիւնների ձախ թեւի գլխաւոր գծի վրա։ Երկու նաւատորմներն էլ մասնակցում էին առաւօտեան շատ կանուխ սկսված ճակատամարտին։ Եապօնացիները մի քանի անգամ գրոհ տուին, բայց ամեն անգամ էլ մեծ կորուստներով յետ մղվեցին։ Նրանց կորուստներն այս կռւում գերազանցում են մեր ունեցած կորուստներից (Գայլի սարի և Կանաչ սարի առման ժամանակ։ Ռուսները կորցրին 1000-ից աւել մարդ։ Այս ճակատամարտը համարվում է ամենակատաղին պատերազմի սկզբից ի վեր։ Ասում են, որ ռուս զօրքերի շարքերը լրացնում են Արտուրի քաղաքացիներով։ Երկու կողմի նաւատորմերի կրած վնասների մասին դեռ ոչինչ յայտնի չէ։

ՍԵՈՒԼ։ (Րէյտէր)։ Ռուսական մի զօրախումբ՝ երկու վաշտից կազմված, մտան Գէնզան յուլիսի 27-ին։ Երևան հանելով, որ եապօնացիներն իրանցից թւով շատ աւելի են, ռուսները հեռացան առանց որ և է կորուստի։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կուրօկիի բանակում եղած (Րէյտէրի գործակալութեան) թղթակիցը հաղորդում է, որ յուլիսի 26-ին ռուսները յարձակում սկսեցին և գրոհ տուին եապօնացիների աջ թեւի վրա։ Այդ կողմից լսվող հրաձգութեան ձայնը հաստատում է այդ լուրը։ Եապօնացիների կորուստը յուլիսի 19-ի կռւում հասնում է 990 մարդու։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Բ. Դուռը դիմեց դաշնադիր պետութիւնների դեսպաններին, խնդրելով, որ չը պնդեն մակեդօնական ժանդարմերիայի օֆիցէրների թիւն աւելացնելու պահանջի վրա, աչքի առաջ ունենալով, որ այդ թւի աւելացումը կարող է օրինակ դառնալ միւս պետութիւնների համանման պահանջների համար։ Բ. Դրան կարծիքով, ռուս և աւստրիական օֆիցէրները ազատ կարող էին ստանձնել մի քանի կազաների վարչութիւնը։ Ղեկավար շրջանները Բ. Դրան այդ կարծիքը շատ բանում սխալ են համարում։—Թիւրքերի կողմից հաւատացնում են, թէ նշաններ կան, որ հայկական շարժումին օգնում է Ամերիկան։

—Բագւում խօլերայով հիւանդացում լինելու պատճառով, սանիտարական բարձրագոյն խորհուրդը նշանակել է բժշկական վերահսկողութիւն Բաթումից եկած մարդկանց ու իրերի վրա։

ՍՕՖԻԱ։ (Դիմադիր շրջաններից)։ Բ. Դուռը հակառակվեց մակեդօնական ժանդարմերիայի օտար օֆիցէրների թւի աւելանալուն, ասելով որ՝ առաջին՝ իբր թէ դեսպանները յայտնած են եղել, որ այդ օֆիցէրների թիւը 25-ից աւելի չը պէտք է լինի, և, երկրորդ՝ որ 3 վիլայէթներում ժանդարմերիայի և ոստիկանութեան ծախքերի վերջնական նախահաշիւը, որ հասնում է 5 միլիօն ֆրանկի, այլ ևս չէ կարող աւելացվել։ Դեսպանութիւնները պնդելու են իրանց արած պահանջների վրա։

ՊԱՐԻԶ։ Փայծաղի օպերացիայի ենթարկվելու պատճառով վախճանվեց Վալդէկ-Ռուսսօն։

ՄԻՆՍԿ։ Ազգաբնակութեանը աշխատանք մատակարարելու նպատակով՝ նահանգական զեմստվօն նշանակել է ճանապարհների վրա մի շարք աշխատանքներ Մինսկի, Բօրիսօվսկի և Պինսկի գաւառներում։

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Կազանի մենաստանի գողութեան գործում գլխաւոր յանցագործները համարվում են Նիժնի-Նօվգօրոդում ձերբակալված Չայկինը, (բանից դուրս եկաւ, որ նա գիւղացի Անդրէևն է) և Ստօեան, մալօրօս, դարբինը։ Օբօեանի քաղաքում ձերբակալված է նոյնպէս նրա գործակիցը—գիւղացի Կօմսօվը։

ԲԱԳՈՒ։ Խօլերայով հիւանդ ճանաչված Րեշետնիկօվը բոլորովին առողջացաւ և Բագւում այլ ևս հիւանդութեան ուրիշ դէպքեր չեղան։ Քիչ հաւանականութիւն կայ, որ Րեշետնիկօվի հիւանդութիւնը ասիական խօլերա լինէր։

—Թէհրանից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ՝ Թէհրան-Ռաշտի ճանապարհի վրա համաճարակ չը կայ։

29 յուլիսի

ՄՈՒԿԴԷՆ։ (Սեփ. թղթակցից)։ Փօրտ-Արտուրից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, եապօնացիները յուլիսի 13-ին, սաստիկ ռմբակոծութիւնից յետոյ, յարձակումն գործեցին մեր դիրքերի վրա ցամաքային ամբողջ ճակատի վրա, բայց յետ մղվեցին բոլոր կէտերից մեծ կորուստներով։ Կռիւը շարունակվեց վաղ առաւօտից մինչև մութը կոխելը։ Մեզ մօտ վիրաւորվել են 6 օֆիցէր և մօտ 500 զինուոր։ Յուլիսի 14-ին, լուսաբացին եապօնացիները բացեցին սաստիկ արտիլէրիական կրակ և թափվեցին մեր կենտրոնի վրա Իւպիդակա սարը գրաւելու նպատակով, բայց երեկոյեան մօտ պէտք է նահանջէին, սաստիկ վնասներ կրելով։ Մեզ մօտ կազմից դուրս եկան 30 օֆիցէր և 1000 զինուոր։ Յուլիսի 15-ին, մեր զօրքերը քաշվեցին դէպի Գայլի սարերը կատարեալ կարգով։ Եապօնացիները, նախորդ երկու օրը կրած վնասներից յետոյ, չը փատահացան հալածել մեզ։ Դիրքերի վրա մնացած եապօնական վիրաւորներին մեր բժիշկները ցոյց տուին բժշկական օգնութիւն։ Վիրաւորներին կերակրեցին և խմեցրին։

ԼԻՍՍԱԲՕՆ։ «Ուրալը» մեկնեց։

ՉԻՖՈՒ։ (Րէյտէր)։ Առաւօտեան հասաւ ռուսաց կօնտր-ականակիր նաւը. նա հաղորդում է, որ ռուսական 6 զրահաւոր, 4 կրէյսէր և ականանաւերի կէսը երէկ առաւօտեան դուրս են եկել Փօրտ-Արտուրից։ Կօնտր-ականակիր նաւը դուրս է եկել այնտեղից երէկ երեկոյեան հինգ ուղևորներով, որոնք պատմում են, թէ

ճապօնական նաւատորմը հալածում է ռուսներին: Սպասվում է ծովային ճակատամարտ:

ՏՕԿԻՕ: (Րէյտէր): Ռուսաց էսկադրան դուրս եկաւ չորեքշաբթի Պորտ-Արտուրից: Օրվայ ընթացքում տեղի ունեցաւ կատաղի կռիւ: Եապօնական կօնտր-ականանաւերը յարձակվեցին գիշերը էսկադրայի վրա: Հետեւանքը անյայտ է. յուլիսի 29-ին առաւօտեան «Րետվիզանը» և «Պօբեդան» տեսել են Պորտ-Արտուրի առաջ:

ՉԻՖՈՒ: (Րէյտէր): Հասաւ այստեղ «Րեշիտելնի» կօնտր-ականանաւը: Ծանապարհին կապիտանը չէ տեսել եապօնական նաւեր: Նա հաստատում է, որ Պօրտ-Արտուրից դուրս են եկել միայն մեծ նաւերը և ասում է, որ նրանք յարմար բոպէի են սպասում միանալու համար վլադիվօստոկեան էսկադրայի հետ, որը ուժեղացրված է Արգենտինում գնված նաւերով: Ականանաւերը, թնդանօթաձիգ մակոյկները և ուրիշ նաւակները մնում են Պօրտ-Արտուրում: Կապիտանը կցեց, որ վերջերս լսվող թնդանօթաձգութիւնը տեղի էր ունենում Պօրտ-Արտուրի մօտ, ուր եապօնացիները շարունակում են ամեն օր յարձակումներ գործել: Եապօնացիների ճակատը տարածվում է Լուիզա ծոցից մինչև Տաշիչանեան ծոցը, Պօրտ-Արտուրից 7 մղոն դէպի արևելք: Հակա-ականանաւով եկած ուղևորները պատմում են, որ վերջին օրերի ընթացքում ռումբերը Գայլի սարից ընկնում էին քաղաքը: Մի ռումբ պայթեց իւղի ամբարում Ոսկեայ սարի ներքոյ: Զաջողվեց փրկել ամբարը: Ասում են, որ էսկադրայի հալածումը տևեց $2^1/_2$ ժամ: «Մօնգօլիա» լողուն հիւանդանոցը, որի վրա գտնվում են երեխաներ և կանայք, ուղեկցում է էսկադրային:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Կէնիգ 20 կօպէկ աւելացրեց շաքարի վրա:

ԲԵՐԼԻՆ: Կայսրը վերադարձաւ իր դէպի հիւսիս արած ճանապարհորդութիւնից:

ՊԱՐԻԶ: Ցերեկվայ 12 ժամին Վալդէկ-Րուսօին օպէրացիա արվեց, որը անհրաժեշտ դարձաւ նրա դրութեան վատթարանալու պատճառով: Թուլութիւնը հասաւ ծայրայեղ սահմաններին: Փայծաղը դադարեց գործելուց: Օպէրացիան շարունակվեց երկու ժամ և վերջացաւ հիւանդի մահով, որ տեղի ունեցաւ 2 ժամ 45 րոպէին:

ԲԷԼԳՐԱԴ: Թագաւորի թագադրութիւնը տեղի կունենայ սեպտեմբերի 8-ին Բէլգրադում, իսկ օծումը—աւելի ուշ Ժիչեան վանքում: Սկուպշչինան ամբողջ կազմով ներկայ կը լինի թագադրութեանը: Ի նկատի ունենալով վատ հունձը և եղբայրական պետութեան՝ Ռուսաստանի պատերազմը, մեծ հանդէսներ չեն լինելու: Թագադրական տօնախմբութիւնները կը կայանան ամենահամեստ սահմաններում:

ՎԻԷՆՆԱ: «Օրէնքների ժողովածուի» մէջ կը տպվի մինիստրական կարգադրութիւն գարու, սիմինդրի, գետնախնձորի և անասունների թարմ ու չոր կերը:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆՄԱ ՄՆԱՅՈՒՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՁԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն:
Զ. Ի. ԲԱ· ԱՆԱՄԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. Սօլօղօվ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՕՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.
Գ. Ս. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբուժութիւն), ներքին և վեներական հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՃԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—$7^1/_2$ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.:
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—$7^1/_2$—8 ժ.

Վճարը 50 կ. ջքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Թ. Ա. ԱՌՎԱՆԻՑԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մօրմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ:

Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8: (ե.ռ.) 7—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան
տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՌՕՍՏՕՎ
հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան:
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ռ. կ. ե. հ.) 46—100

Սամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի
Ա. ՂԱՐԻԲԵԱՆՑԻ
ՄՌՄՌՈՒՌ
Բանաստեղծական փնջիկը. գինն է 40 կօպէկ:
Դիմել, առայժմ հեղինակին՝ Кизляръ т./обл. Арташесу Гарибяну. 8—5

Լոյս տեսաւ
ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
Հատոր առաջին. 1865—1871.
ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ.
Առաջին հատորի մէջ զետեղված են այն խոշոր ու մանր յօդուածները, որոնք լոյս են տեսել մինչև «Մշակ» լրագրի հրատարակութիւնը: Այդ յօդուածները վերաբերում են 1865—1871 թւականների շրջանին և տպված են եղել մասամբ «Մեղու Հայաստանի» լրագրում, իսկ մասամբ «Հայկական Աշխարհ» ամսագրում:
Դիմել «Գուտենբերգ» գրախանութը: 10—25

Կենտրոնական
գրավաճառանոցում, Թիֆլիս, վաճառվում են հետևեալ գրքերը.
Տէր-Աւետիքեան Ստեփան, Իռլանդիայի դատը, Բագու, 1898 թ. գ. 20 կ.
» Նահատակը, Թիֆլիս, 1898 թ. 20 կ.
» Սամիտարնի, Թիֆլիս, 1897 թ. 20 կ.
» Ղեկավարներ, գիրք ա. I Կապ բռնողը, II Մեր Տէրը, գ. 40 կ.
Լէկուվէ Էրնէստ, Բարոյախօսութիւն զկանանց, Պօլիս, 1889.
Կօրելլի Մարկօս, Մի մանկան հոգու պատմութիւնը, վէպիկ ոչ մանուկների համար 1 ր.
Նեգրի Ադա, Բանաստեղծութիւններ, I պրակ, 1903 թ. գ. 30 կ.
Պատմագիրք հայոց Ղազար Փարպեցի, հատոր առաջին, գիրք չորրորդ, գ. 1 ր.
Րաֆֆի, Ոսկի աքաղաղ հեղինակի պատկերով, ա. և բ. մաս, Բագու, 1903 թ. գ. 1 ր.
Ֆուլդա Լուդվիգ, Հերոստրատ, ողբերգութիւն 5 գործ., Թիֆլիս, 1904 թ. գ. 50 կ.
Վերոյիշեալ գրքերից միանուագ 10 ր. գնողները քաղաքում 10⁰/₀ զեղչ են ստանում, գաւառացիք ճանապարհածախս չեն վճարում. վճարը կանխիկ: (շ.) 3—3

Лучшее косметическое средство, дѣлающее лицо свѣжимъ и чистымъ
«ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐ»
Источникъ красоты. Патент. въ Англіи.

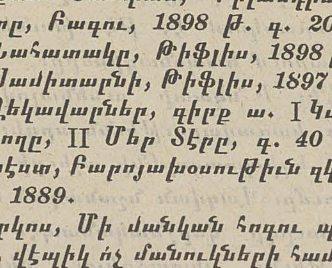

Кремъ КАЗИМИ
Метаморфоза
противъ ВЕСНУШЕКЪ.
Доказательствомъ подлинности средства противъ веснушекъ служитъ подпись Cazimi и приложенный при каждой банкѣ рисунокъ „ИСТОЧНИКЪ КРАСОТЫ". Cazimi Безъ подписи и рисунка, утвержденнаго Департаментомъ Торгов. и Мануфактур. за № 4683—
ПОДДѢЛКА.
Продается во всѣхъ аптекарск. парфюм. магаз. и аптекахъ.
Յուլ. 20, 29, օ. 8 2—3

Լոյս տեսաւ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
ԱՐԱՋԸ
(Պատմուածքների ժողովածու)
ԳԻՆՆ Է 80 կօպ.
Դիմել «Գուտենբերգ» և «Կենտրոնական» գրավաճառանոցներին և հեղինակին՝ Тифлисъ, Редакція „Мурчъ". (ռ. շ.) 4—10

Հին-Նախիջևանում
օգոստոսի 20-ից բացվում է գրավաճառանոց Արամ Պօղոսեանցի, որտեղ վաճառվելու են դասական և ընթերցանութեան գրքեր ռուսաց և հայոց լեզուներով, դպրոցական դիւանական և ամեն տեսակ պիտոյքներ:
(շ. չ.) 6—10

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՈՆ
Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԷՆՍ
Ոչնչացնում է պեպինները, սևութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները և պուտկները և ներգործում է աւելորդ քրտնելու դէմ: Խորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս տուալէտային անուշահոտ սապօն, բարձր արժանաւորութեան:
ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ 1893 թւի համար:
Կտորի գինը 50 կ., ½ կտորի 30 կ.:
Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղագործական մագազիններում և դեղատներում:
Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Ֆ. Իւրգէնսի մօտ Մոսկվայում: Դէպօ, Թիֆլիսում, Ագմուրօվի մօտ, դեղագործական ապրանքների առևտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուբինօվի և Գրիֆակի, պ.պ. Պօպօֆների և Արիստակովի մօտ: (1, 15) 13—24

Ցանկանում եմ
գնել Թիֆլիսի մէջ 1, 2, 3, 4, 7, 8 և 9 բաղաքամասերում, երկաթուղիից ոչ շատ հեռու մի կտոր գետին 60—300 սաժ., որ կարող է լինել հին շինութիւնների հետ, ամենը մինչև 4000 րուբ. արժէքով:
Հասցէն՝ ул. Паскевича, д. 18 нижн. эт. А. И. К. (հ. կ.) 3—10

Նախիջևանի և Բեսարաբիայի թեմական դպրանոցում կան արձակ դասեր. ընդհանուր պատմութեան, ռուսաց պատմութեան, հայոց պատմութեան և աշխարհագրութեան թւով 17, որի համար նշանակված ռոճիկն է նոր ծառայութիւն մտնողների վերաբերմամբ 1020 րուբլի, իսկ 5, 10 և 15 տարի ծառայողների համար դպրոցական ասպարէզում ռոճիկը աւելանում է 72, 144 և 216 րուբլիով: Ցանկացողները պէտք է խնդրամատոյց լինեն դպրանոցի տեսչութեանը, ներկայացնելով իրանց աւարտման (համալսարանական-լեզուագիտական և պատմական բաժնի), նախկին ծառայութեան և անձնավստահութեան վկայականները (свидѣтельство о благонадежности) մինչև օգոստոսի 5-ը:
4—10 Տեսուչ դպրանոցի Գ Զարբհեան

Ասխաբադի հայ կանանց բարեգործական ընկերութեան մանկական պարտէզի համար հարկաւոր է մի հըմուտ գիմնազիաւարտ վարժուհի. պայմանների մասին դիմել՝ Асхабадъ,, Г-жѣ Мамиконьянъ.
(հ. ե.) 6—8

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
(Թիֆլիս, Լերմոնտովսկայա փողոց, № 9)
Ցանկացողները ունենալ իրանց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատած ծրագրի համեմատ, և ունեն օրինաւոր ատտեստատներ:
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍՎԵԼՈՒ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ
Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ ТИФЛИСЪ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу. (ռ) 6—12

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող
ՀԱՇՈՒԵՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն $4^1/_2$ ամսում:
Պարապմունքի առարկաներն են.
1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն: 2) Առևտրական թուաբանութիւն: 3) Առևտրական թղթակցութիւն: 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ: 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն ամեռավատ ձեռագրի: 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա: 7) Գրելու վարժութիւն «Րեմենկտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր):
Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ:
Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան: Պարապմունքները սկսվում են 1904 թւի սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար:
Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ:
Դրանից անկախ, 1904 թւի սեպտեմբերի 1-ից կը բացվեն քիչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար:
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր: Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կօպէկ: (կ. հ.) 9—25

Գուտտենբերգ գրավաճառանոցում վաճառվում են
հետևեալ մանկական գրքերը.

«Մանկական, լօտօ» հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն և վրացերէն լեզուներով	1 —
» » Թուաբանական խնդիրներով	1 —
«Այբուբենարան», կուբիկներով և պատկերազարդ	1—50
«Պատկերազարդ այբուբենարան, Ղ. Աղայեանի կազմած	— 25
«Այբուբենարան ռուսերէն կուբիկներով» և պատկերազարդ	— 70
«Այբումենարան պատկերազարդ», կարտոնների վրա կպցրած	1 —
«Այբուբենարան» մի թերթի վրա տպած	— 5
«Այբուբենարան» փոքրադիր	— 10
«Կարէնն ու Մանէնը», պատկերազարդ, թարգմ. Լ. Մ.-Ադ.	— 40
«Պստիկ է բայց չստիկ է» » » »	— 40
«Անդարդ Հանէսը», » » »	— 40
«Պստիկ ու Զստիկ» » » »	— 40
«Արծաթէ մանէթի» պատմութիւնը, թարգմ. Շահբուդաղեանի	— 15
«Ոտանաւորներ երեխաների համար», Է. քահ. Նազարեանի	— 50
«Փիղ», նուէր մանուկներին, կազմ. օր. Շ. Տ.-Ն.	— 8
«Հայկանուշ գեղեցիկ և Տօրք անգեղ», Ղ. Աղայեանի	— 5
«Փոքրիկ Պայրոյրի արկածները», թարգմ. ռուս.	— 15
«Եասի արկածները», թարգմ. Պ. Պռօշեանի	— 10
«Ինչ է ասում սենեակը», թարգմ. Զ. Տ.-Գ. պատկեր	— 10

Գումարով գնողներին լինում է բաւարար զեղչ: Վերադիր վճարով ցանկացողները պիտի ուղարկեն անպաճառ կանխավճար:
Դիմել. Тифлисъ: Книжный магазинъ „Гуттенбергъ" 2—2